

Uvodnik

Nives Zudič Antonič, Helena Bažec

V kontekstu evropske in globalne integracije postaja vse bolj jasno, da je razumevanje različnih kultur in jezikov nujna za delovanje človeka v sodobni družbi. Iz tega vidika so v prednosti ljudje iz okolij, kjer sobiva več narodnih skupnosti, saj ob vsakodnevnem soočanju z razlikami postane ključnega pomena poznavanje jezikov in kultur okolja. Med take primere lahko vključimo tudi celotno območje ob italijansko-slovenski meji, za katerega je značilen stik med romanskimi in slovanskimi kulturami. Slovenska Istra je na primer zaznamovana z večstoletnim sobivanjem avtohtonih kultur, kot sta slovenska in italijanska (in ne daleč stran, samo čez trenutno mejo, tudi hrvaška), katerim so se pridružile še kulture priseljencev.

V preteklosti so zgodovinske in politične danosti povzročale konflikte in polemike med pripadniki različnih skupnosti na tem območju in tako zasenčile priložnosti za vzpostavitev plodnega sožitja na osebni in kolektivni ravni. Na tak način so se ustvarili stereotipi in predsodki, ki so ovirali neobremenjene medsebojne odnose, posledice pa občutimo še danes, čeprav prevladuje želja, da bi premostili prepreke iz preteklosti.

Vsemu naštetemu se priključuje tudi vprašanje globalne skupnosti in vloga angleščine kot osnovnega sporazumevalnega jezika. Odgovor na vprašanje, zakaj in kako poznavanje kultur in jezikov lokalnega, nacionalnega, evropskega in globalnega prostora ni več samoumevno, pa sploh ni enostaven.

Za institucije, ki delujejo na območju Slovenske Istre, je ključna prioriteta promocija in ohranjanje obeh uradno prisotnih jezikov. Tudi Fakulteta za humanistične študije in revija *Studia universitatis hereditati*, ki izhaja pod njenim okriljem, delujeta na takih tleh in stremita k enakemu cilju. V ta namen je pričujoča številka posebna tematska izdaja, katere rdeča nit je italijanščina v jadranskem prostoru, torej v Italiji in ostalih državah, kjer je zgodovinsko prisotna.

Izid revije pa sovпада tudi s pomembnim miljskim kamnom enega od oddelkov Fakultete. Leta 2016, ko jezikoslovje obeležuje stoletje od posthumnega izida Saussurovega *Predavanja iz splošnega jezikoslovja*, praznujemo deseto obletnico študija italijanščine. Oktobra 2006 je namreč v predavalnice zakorakala prva generacija študentov italijanistike, ko se je študij izvajal še

v okviru Oddelka za uporabno jezikoslovje. Od takrat je minilo desetletje in iz tedaj peščice temeljnih predmetov, se je preko katedre za italijanski jezik ustanovil samostojni Oddelek za Italijanistiko, ki se je v obdobju svojega delovanja kadrovsko okrepil ter uspešno deloval na pedagoškem, znanstvenem in strokovnem področju. Ob tej mladi, pa vendar pomembni obletnici, smo se želeli posvetiti italijanskim jeziku, kulturi in književnosti, zato se je zdela objava tematske številke pri fakultetni reviji edina prava odločitev. Zaradi obsežne teme in veliko odziva, smo se nekoliko odmaknili od prvotne vsebinske zasnove in odločili, da prispevki izidejo v dveh ločenih številkah. Prva, ki jo imate pred sabo, bo posvečena jezikoslovno-pedagoškemu vidiku, druga pa bo namenjena književnosti. Raziskave, ki so objavljene v tej številki revije, so torej jezikovno-didaktične narave in se ukvarjajo s preučevanjem italijanskega jezika z vidika različnih jezikovnih ravni.

Začeli bomo ravno v Slovenski Istri, kjer se italijanščina poučuje od vedno. V prvem prispevku z naslovom *Poučevanje in učenje italijanščine na narodnostno mešanem območju Slovenske Istre* avtorici Metka Malčič in Nives Zudič Antonič analizirata vlogo Univerze na Primorskem kot institucije, ki v edinstvenem okolju zagotavlja ustrezno izobraževanje bodočih učiteljev, skrbi za vseživljenjsko učenje že zaposlenih, krepí sodelovanje ne le med šolami s slovenskim in z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji in Italiji, temveč tudi med drugimi institucijami, ki delujejo na področju poučevanja, zaščite in promocije manjšinskega jezika. Namen prispevka je prikazati najpomembnejše projekte, ki so se izvajali pod okriljem univerze; njihov namen je izpolnjevati eno od svojih bistvenih poslanstev, in sicer začeti s spremembami, ki izhajajo iz lokalnega okolja, najti nove strategije in načine za reševanje nastalih potreb. V ta namen sta avtorici predstavili najpomembnejše izsledke nekaterih raziskav in izbor primerov dobrih praks, ki lahko pomagajo pri vpeljevanju pedagoških pristopov za izvajanje obstoječega modela poučevanja na vseh stopnjah izobraževanja.

Drugi prispevek je usmerjen v uporabno jezikoslovje in se ukvarja s pisano italijanščino, ki jo na narodnostno mešanem okolju uporabljajo študenti, katerih materni jezik je slovenščina.

V prispevku z naslovom »*Slovenska*« *italijanščina* avtorica Helena Bažec predstavi kvalitativno in kvantitativno analizo najpogostejših napak, ki jih študenti prvega letnika na Oddelku za italijanistiko Fakultete za humanistične študije delajo pri spontanem pisnem izražanju v italijanščini. Avtorica skuša na podlagi teh primerov dokazati, da so razlike med slovenskim in italijanskim jezikovnim sistemom povod za veliko število napak, ki so z vidika svojega izvora vezane na negativni transfer. Takih je kar polovica od vseh oblikoslovno-skladenjskih napak, dobra tretjina pomenskih, minimalni delež pravopisnih in vse so predvidljive, kar pomeni, da bi se jim lahko izognili. Izsledke analize je avtorica v sklepnem delu primerjala z drugimi podobnimi raziskavami in s pomočjo skupnih točk dokazala, da veliko napak izhaja ravno iz razlik med obravnavanima jezikoma in da se le-te ponavljajo na vseh stopnjah učenja italijanščine.

Nadalje se v prispevku naslovljenem *Besedni red kot primer italijanske interference v slovenščini Južne Primorske* Anja Zorman ukvarja s pojavom interference med jeziki v stiku. V prispevku je predstavljeno prevzemanje italijanskega besednega reda v stilno nezaznamovanem odvisnem stavku v slovenščino kot primer italijanske interference v slovenščini Južne Primorske. Analizirani korpus obsega govorjena in pisna besedila, ki po funkciji spadajo v praktično sporazumevalno zvrst. Analiza korpusa je pokazala na močan vpliv italijanskega besednega reda na zaporedje stavčnih členov pri govorcih z Obale, pri čemer gre tendenca v glavnem v smeri skladenjskega poenostavljanja.

Sledi predstavitev italijanščine iz hrvaškega dela Istre, natančneje iz Pulja, kjer je tudi dvojezično območje globoko zaznamovano z zgodovinsko prisotno italijansko skupnostjo. Prispevek z naslovom *Learners of Italian as L2 and the Awareness of the Cultural Connotation of Words* je spisala Rita Scotti Jurić, v njem pa obravnava

usvajanje konotativnega pomena besed na dvo-jezičnih območjih. Osnovna avtoričina predpostavka predvideva, da naj bi ta vrsta pomena, ki je kulturno pogojen, samoumevna pri tisti skupini učencev predmetne stopnje osnovne šole in dijakov srednjih šol, ki imajo možnost stika z italijanskim jezikom in kulturo na dosegu roke. Poglavitni namen raziskave je ugotoviti, kje se ciljna skupina srečuje z elementi italijanske kulture in katere besede oz. fraze so najpogostejše uporabljane in jih posledično asociirajo z italijansko kulturo. Iz odgovorov na ta vprašanja je možno razbrati podatek o tem, koliko je učinkovito poučevanje italijanščine kot drugega jezika v Istri in kakšno stopnjo leksikalne kompetence imajo sodelujoči pri prepoznavanju konotativnega pomena.

Nadalje se pomaknemo vzdolž jadranske obale, natančneje v Zadar. V članku z naslovom *Cross-influence between Language and Culture: Pause Structure as Proof of Cultural Difference in the Same Language* avtorici Irena Marković in Ivana Škevin predstavita raziskavo o različnih strukturah za premore, ki se jih poslužujemo v spontanem govoru in se sprašujeta kateri del izvajanja je odvisen od jezika in kateri od kulture. Predstavljena raziskava temelji na posnetkih spontanih hrvaških govorcev iz dveh različnih regij (Istra in Dalmacija). Obe skupini naj bi imeli podobno jezikovno, zgodovinsko in kulturno ozadje z minimalno stopnjo odstopanja. Analiza uporabe premora v spontanem govoru je dokazala, da na strukturne ravni vpliva jezik, medtem ko razlike v strukturi premora ni mogoče razložiti z jezikovnimi spremembami, temveč le z regionalnimi in kulturnimi razlikami. Rezultati analize govornih posnetkov hrvaških govorcev so bili primerjani z rezultati tretje skupine – italijanskih govorcev iz Istre, ki so privedli do presenetljivih zaključkov.

Tematski sklop se zaključuje z matično domovino, torej z italijanščino v Italiji. V prispevku *Forme verbali alternative (regolari e irregolari) del passato remoto* Daniel Slapek predstavi eno izmed glagolskih paradigem bogatega spregatvenega sistema italijanskega glagola. Gre za glagol-

ski čas *passato remoto* in študijo o tem, kako so številne nepravilne oblike glagolov predstavljene v različnih publikacijah, ki so izšle v Italiji in primerjava z dejansko rabo sodobnih govorcev. Zanimivi so zaključki, saj statistična analiza na podlagi korpusov pisane italijanščine kaže, da se nekateri glagoli v praksi rabijo pretežno z nepravilno, drugi pa s pravilno spregatveno obliko. V jezikovnih priročnikih pa so navedene vse oblike po vrsti ne da bi bilo kje pojasnjeno, ali gre za občo ali omejeno rabo.

Izsledki vseh predstavljenih raziskav kažejo na veliko mero vplivov med jeziki in na živo naravo jezika, zaradi katere se spreminja in prilagaja novim zgodovinskim in političnim okoliščinam. Nekaterje jezikovne značilnosti doživljajo spremembe, rojevajo se nove strukture in besede, spet druge postanejo zastarele, se umaknejo iz aktivne rabe in tonejo v pozabo. Ravno preučevanje teh pojavov pripomore ne samo k promociji jezikov, temveč tudi k njihovi ohranitvi, zato upamo, da bo pričujoča številka revije prispevala k doseganju tega cilja.

Nazadnje bi se zahvalili avtorjem prispevkov, da so za objavo svojih raziskav izbrali to revijo. Bralcu pa želimo, da najde zanimive teme za svoje področje delovanja ter spodbudo k nadaljnjem strokovnem in znanstvenem delu.